OSOBITNÁ SPRÁVA 25/2025

SK

Strategické projekty programu LIFE

Premosťujú stratégiu s vykonávaním, ich vplyv však nie je úplne jasný

EURÓPSKY DVOR AUDÍTOROV

Obsah

Body

01 – 14 | Hlavné body 01

01 – 07 | Prečo je táto oblasť dôležitá

08 – 14 | Čo sme zistili a čo odporúčame

15 – 52 | Bližší pohľad na naše pripomienky 02

15 – 28 | Prostredníctvom strategických projektov programu LIFE sa vo všeobecnosti poskytuje cenná podpora, ale v stanovovaní prioritných potrieb sú nedostatky

15 – 22 | Koncepcia strategických projektov programu LIFE podporuje vykonávanie stratégií v oblasti životného prostredia a klímy

23 – 28 | Strategické projekty nie sú vždy v súlade s najdôležitejšími environmentálnymi problémami členských štátov

29 – 52 | Potenciál strategických projektov programu LIFE nebol plne využitý a ich vplyv nie je úplne jasný

29 – 41 | V strategických projektoch programu LIFE nie je jednotný prístup k mobilizácii dodatočného financovania a šíreniu výsledkov

42 – 47 | Ťažkosti s udržaním výsledkov

48 – 52 | Príspevok strategických projektov programu LIFE k príslušným stratégiám a cieľom EÚ nie je jasný

Prílohy

Príloha I – O tomto audite

Príloha II – Prehľad 22 strategických projektov programu LIFE v našej kontrolovanej vzorke

Skratky

Glosár

Odpovede Komisie

Harmonogram

Audítorský tím

01

Hlavné body

Prečo je táto oblasť dôležitá

01 Z programu LIFE zavedeného v roku 1992 sa financujú projekty na podporu politík EÚ v oblasti životného prostredia a klímy. Riadi ho Európska komisia a Európska výkonná agentúra pre klímu, infraštruktúru a životné prostredie (CINEA) a podporujú sa z neho iniciatívy ako Európska zelená dohoda a stratégia EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2030. Na programové obdobie 2014 – 2020 mal program LIFE rozpočet 3,5 mld. EUR, ktorý sa následne na obdobie 2021 – 2027 zvýšil na 5,4 mld. EUR. Z programu LIFE sa zvyčajne financujú projekty zamerané na ochranu prírody a biodiverzity alebo zlepšenia v oblasti životného prostredia a klímy.

02 V roku 2014 Komisia zaviedla do programu LIFE integrované projekty, a po nich od roku 2021 strategické projekty. Účelom oboch typov projektov (ďalej len „strategické projekty“) je pomôcť členským štátom EÚ pri vykonávaní plánov a stratégií v oblasti životného prostredia a klímy vypracovaných na základe právnych predpisov EÚ, a to vo väčšom územnom rozsahu. Mali by sa v rámci nich riešiť prekážky vykonávania základných stratégií a zvyčajne ich koordinujú orgány verejnej správy. Ich realizácia trvá v priemere osem rokov a ich typické činnosti sú uvedené na *ilustrácii 1*.

Ilustrácia 1 | Typické činnosti v rámci strategických projektov programu LIFE

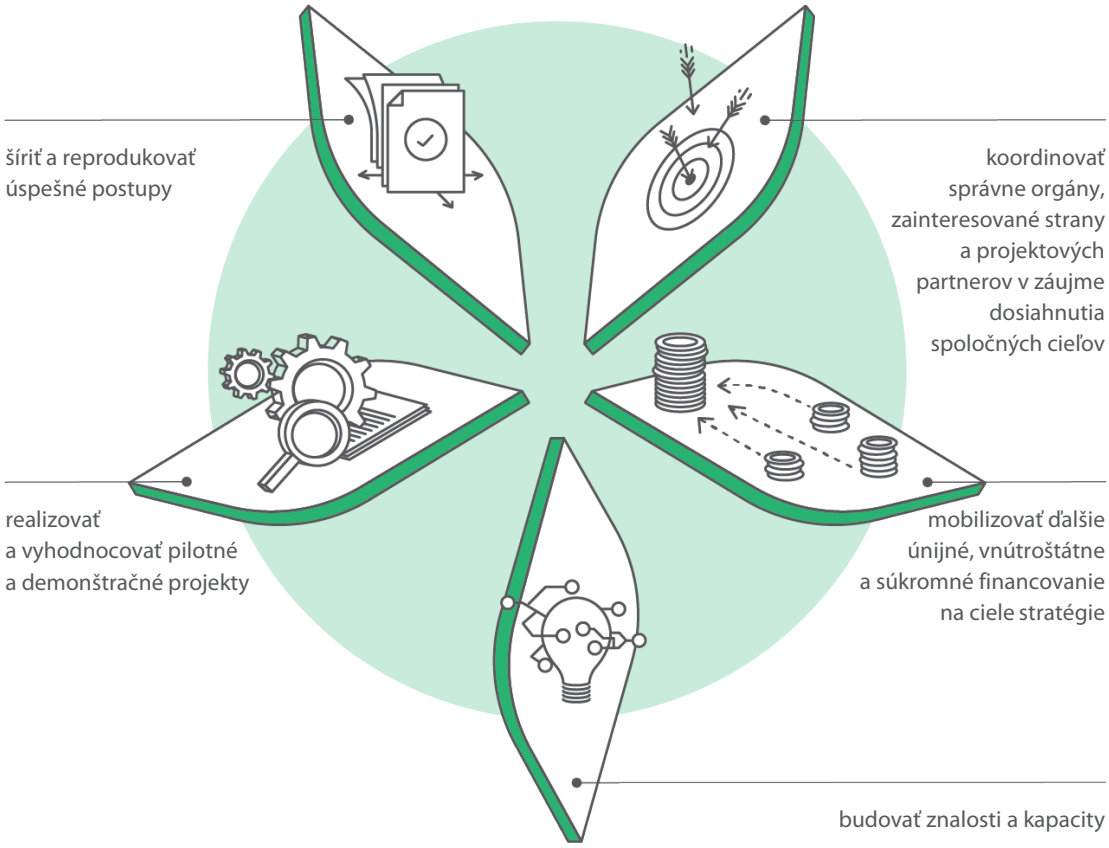

Zdroj: EDA.

03 Z programu LIFE sa na 70 strategických projektov v programovom období 2014 – 2020 poskytlo 701 mil. EUR (7 až 16 mil. EUR na projekt). V období 2021 – 2027 bolo k aprílu 2025 pre ďalších 25 strategických projektov pridelených 436 mil. EUR (10 až 30 mil. EUR na projekt).

04 Strategické projekty programu LIFE boli zavedené s cieľom urýchliť vykonávanie plánov a stratégií EÚ v oblasti životného prostredia a klímy, ktoré vypracovali orgány členských štátov (***ilustrácia 2***). Komisia ich propagovala aj ako spôsob, ako prilákať dodatočné finančné prostriedky v týchto oblastiach politiky. Keďže Komisia považovala strategické projekty za účinné, v rámci programu LIFE na obdobie 2021 – 2027 zachovala ich relatívny prídel a zároveň rozšírila priestor na ich využitie.

Ilustrácia 2 | Strategické projekty programu LIFE majú byť premostením stratégie s vykonávaním

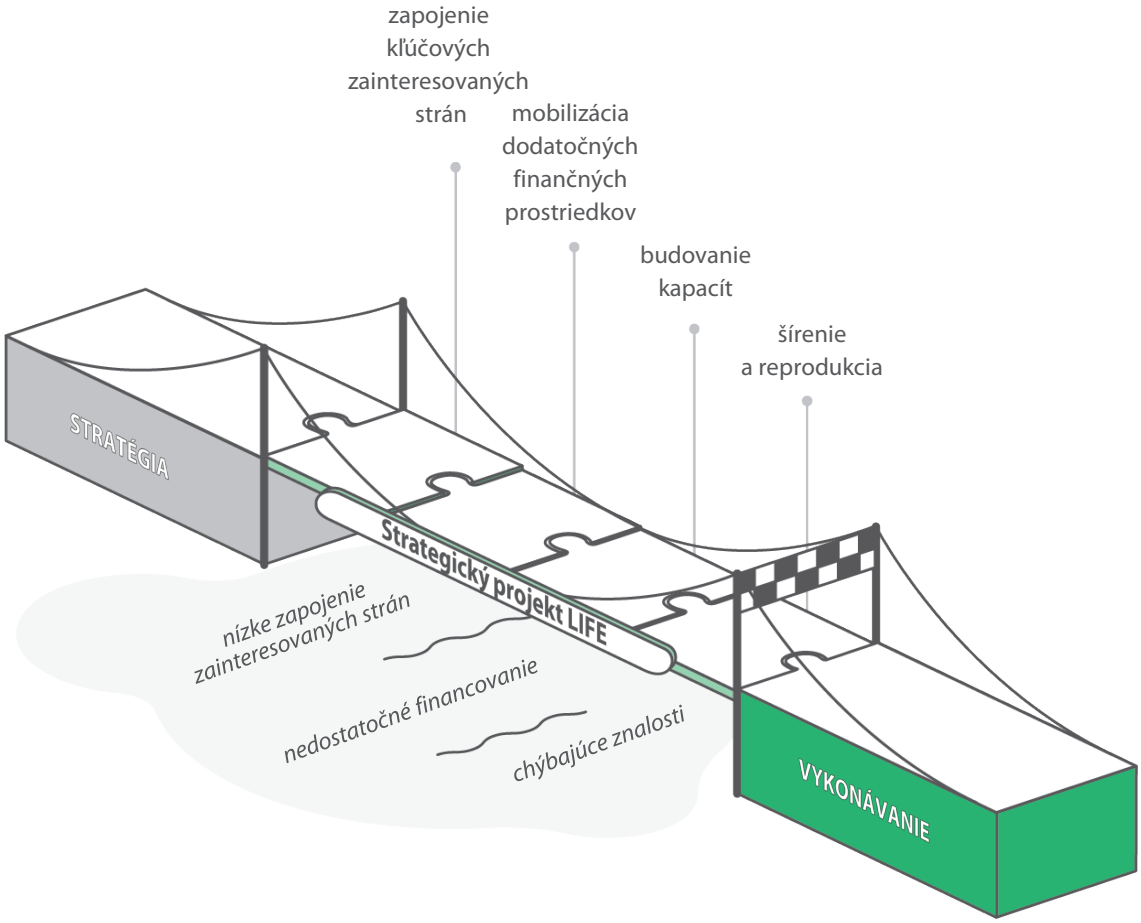

Zdroj: EDA.

05 Prostredníctvom tohto auditu sme hodnotili účinnosť strategických projektov programu LIFE ako nástroja pomoci členským štátom pri vykonávaní konkrétnych kľúčových plánov a stratégií zameraných na ciele EÚ v oblasti životného prostredia a klímy. Konkrétne sme preskúmali, či Komisia navrhla rámec strategických projektov tak, aby účinne slúžil svojmu účelu, a či projekty, ktoré sme vybrali do kontrolovanej vzorky, dosiahli svoje ciele.

06 Pri posúdení sme vychádzali zo skúseností a poznatkov získaných z programového obdobia 2014 – 2020 a preskúmali sme, ako boli začlenené do návrhu strategických projektov na roky 2021 – 2027. Na ***ilustrácii 3*** je zobrazené, ako sme zbierali dôkazy.

Ilustrácia 3 | Dôkazy sme získali z rôznych zdrojov

Zdroj: EDA.

07 Dôvodom, pre ktorý sme túto tému zvolili na audit, je značný záujem hlavných zainteresovaných strán i širokej verejnosti o otázky životného prostredia a klímy, ako aj skutočnosť, že prostredníctvom strategických projektov programu LIFE sa podporuje široká škála dôležitých stratégií v oblasti životného prostredia a klímy a na tieto projekty smeruje významný podiel financovania z programu LIFE. Jedinú doterajšiu správu o programe LIFE sme uverejnili pred 12 rokmi. Týmto novým auditom by sme chceli prispieť k pochopeniu výsledkov strategických projektov programu LIFE. Naše zistenia a odporúčania umožnia Komisii, agentúre CINEA a koordinátorom projektov zlepšiť účinnosť ich snáh o dosiahnutie cieľov EÚ v oblasti životného prostredia a klímy. Ďalšie základné informácie a podrobnosti o rozsahu auditu a audítorskom prístupe sú uvedené v ***prílohe I***.

Čo sme zistili a čo odporúčame

08 Dospeli sme k záveru, že strategické projekty programu LIFE celkovo uľahčujú vykonávanie plánov a stratégií členských štátov, a to prostredníctvom zapojenia kľúčových zainteresovaných strán, mobilizácie dodatočného financovania a kontinuity napriek zmenám vnútroštátnych politík a rozpočtovej neistote. Vo výberovom procese sa však nevyhnutne nezohľadňujú najdôležitejšie potreby členských štátov v oblasti životného prostredia a klímy, čo znižuje schopnosť identifikovať a podporovať projekty, ktoré budú mať najväčší vplyv. Zistili sme nezrovnalosti v spôsobe, ako sa v správach strategických projektov informuje o mobilizácii dodatočných finančných prostriedkov a ako sa tieto projekty šíria na celoúnijných platformách. Okrem toho sme zistili nedostatky v mechanizmoch zabezpečovania udržateľnosti výsledkov projektov. A napokon, súčasné prístupy k monitorovaniu neumožňujú primerané vyhodnotenie podielu strategických projektov programu LIFE na plnení cieľov EÚ v oblasti životného prostredia a klímy.

Prostredníctvom strategických projektov programu LIFE sa vo všeobecnosti poskytuje cenná podpora, ale v stanovovaní prioritných potrieb sú nedostatky

09 Strategické projekty programu LIFE boli zavedené v čase, keď sa malo začať vykonávanie niekoľkých plánov a stratégií požadovaných v právnych predpisoch EÚ v oblasti životného prostredia a klímy. Umožňujú zapojenie kľúčových zainteresovaných strán, aj keď subjekty, ktoré v skutočnosti plán alebo stratégiu vykonávajú, nie sú vždy prijímateľmi v rámci projektov. Účelom je zabezpečiť, aby sa príslušné strategické potreby a ciele primerane riešili. Keďže v rámci projektov sa mobilizujú dodatočné finančné prostriedky a realizujú sa počas niekoľkých volebných cyklov, spravidla poskytujú podporný rámec pre vykonávanie stratégie (body ***15*** – ***22***).

10 Strategické projekty programu LIFE sú oprávnené na podporu, ak uľahčujú vykonávanie stratégie, ktorú oficiálne prijal členský štát. Do vypracúvania alebo prijímania plánov alebo stratégií členských štátov môže byť v závislosti od príslušných odvetvových právnych predpisov zapojená aj Komisia. Pri výbere sa však systematicky neposudzujú ciele a opatrenia príslušných stratégií, pretože v právnych predpisoch sa to nevyžaduje. Komisia si je vedomá environmentálnych a klimatických problémov, ktorým čelia členské štáty, no do výberového procesu ich ešte nezahrnula (body ***23*** – ***28***).

Odporúčanie 1

Lepšie zosúladiť strategické projekty programu LIFE so známymi environmentálnymi a klimatickými problémami

Komisia by mala zlepšiť súlad strategických projektov programu LIFE s konkrétnymi problémami členských štátov v oblasti životného prostredia a klímy, ako sú problémy identifikované v preskúmaniach vykonávania environmentálnych právnych predpisov.

Cieľový dátum vykonania: december 2026

Potenciál strategických projektov programu LIFE nebol plne využitý a ich vplyv nie je úplne jasný

11 Pri strategických projektoch programu LIFE sa vyžaduje mobilizácia dodatočného financovania z rôznych zdrojov. Hoci sa táto mobilizácia vykonávala vo všetkých 22 projektoch v našej kontrolovanej vzorke, chýbajúce konkrétne usmernenia k tomu, čo sa považuje za mobilizované dodatočné financovanie, a nedostatočné kontroly zo strany Komisie bránia zmysluplnému posúdeniu pridanej hodnoty získanej takýmto spôsobom. Pri vykazovaní súhrnnej hodnoty všetkých finančných prostriedkov mobilizovaných v rámci strategických projektov programu LIFE Komisia zahŕňa do údajov aj prognózy za prebiehajúce projekty, a nie skutočne vynaložené sumy (body *30* – *36*).

Odporúčanie 2

Objasniť koncepciu mobilizácie dodatočných finančných prostriedkov a zlepšiť podávanie správ v tejto súvislosti

S cieľom presadiť jednotný prístup k mobilizácii dodatočných finančných prostriedkov a zlepšiť vykazovanie súhrnných hodnôt na úrovni programu by Komisia mala:

a) objasniť, čo presne predstavuje mobilizované finančné prostriedky – t. j. uviesť kritériá, podľa ktorých sa externé financovanie považuje za mobilizované v rámci daného strategického projektu;

b) zaviesť kontroly s cieľom uistiť sa, že vykazovanie mobilizovaných dodatočných finančných prostriedkov v rámci strategických projektov je v súlade s kritériami;

c) doplniť do vlastných správ o financovaní mobilizovanom na úrovni programu údaje o skutočných výdavkoch.

Cieľový dátum vykonania: december 2026

12 Komisia zriadila niekoľko platforiem na výmenu poznatkov a osvedčených postupov v otázkach životného prostredia, klímy a obehového hospodárstva. V desiatich z 12 projektov v našej vzorke, ktoré sme preskúmali podrobne, sa však tieto platformy nevyužívali. Nízka miera ich využívania zistená vo vzorke bráni šíreniu výsledkov projektov a zopakovaniu úspešných účinkov v celej EÚ (body *37* – *41*).

Odporúčanie 3

Podporovať využívanie celoeurópskych platforiem na šírenie a reprodukciu výsledkov

V záujme zlepšenia a reprodukcie osvedčených postupov strategických projektov by Komisia mala podporovať a odporúčať využívanie existujúcich tematických platforiem, databáz a nástrojov na prípravu nových strategických projektov a vzájomné informovanie o výsledkoch a získaných poznatkoch.

Cieľový dátum vykonania: december 2026

13 Účelom plánov na obdobie po ukončení programu LIFE je zabezpečiť, aby prínosy strategických projektov pokračovali aj po skončení počiatočného obdobia financovania. Účinnosť týchto plánov však obmedzuje nedostatok konkrétnych usmernení k ich obsahu, nekonzistentné zapojenie vykonávacích orgánov a chýbajúca zodpovednosť za ich vykonávanie. Plány na obdobie po ukončení programu LIFE vypracúvajú koordinátori, ktorí však nemusia aj nevyhnutne riadiť ich vykonávanie alebo financovanie (body *42* – *47*).

Odporúčanie 4

Zlepšiť udržateľnosť výsledkov strategických projektov

S cieľom zlepšiť vplyv strategických projektov a udržateľnosť ich výsledkov by Komisia mala orgány zodpovedné za vykonávanie stratégií požiadať, aby boli aktívne zapojené aj do vypracúvania a vykonávania plánov na obdobie po ukončení programu LIFE.

Cieľový dátum vykonania: jún 2026

14 Keďže sa vo všetkých projektoch programu LIFE – štandardných aj strategických – používajú rovnaké ukazovatele, konkrétne ciele strategických projektov, ako sú zmeny v riadení a zapojenie zainteresovaných strán, sa nemerajú a ich výsledky nie sú plne zachytené v správach o výkonnosti. Napriek ukazovateľom na úrovni projektov je preto ťažké monitorovať výkonnosť strategických projektov na úrovni programu. Posudzovanie ich podielu na plnení cieľov EÚ v oblasti životného prostredia a klímy ešte viac sťažuje skutočnosť, že kým nebudú k dispozícii priebežné hodnoty a kým ich koordinátori projektov nevykážu, hodnotenie programu LIFE bude závislé od prognóz (body ***48*** – ***52***).

02

Bližší pohľad na naše pripomienky

Prostredníctvom strategických projektov programu LIFE sa vo všeobecnosti poskytuje cenná podpora, ale v stanovovaní prioritných potrieb sú nedostatky

Koncepcia strategických projektov programu LIFE podporuje vykonávanie stratégií v oblasti životného prostredia a klímy

15 Strategické projekty programu LIFE by mali podporovať vykonávanie národných, regionálnych a miestnych stratégií v oblasti životného prostredia a klímy. Mali by byť do nich zapojené viaceré verejné a súkromné zainteresované strany s cieľom podporiť vertikálnu a horizontálnu spoluprácu v príslušných inštitúciách. Okrem toho by sa v rámci nich mali mobilizovať dodatočné finančné prostriedky na financovanie doplnkových opatrení na podporu vykonávania príslušných plánov, akčných plánov a stratégií (v tejto správe sa všetky označujú ako „plány a stratégie"). Na tomto základe sme preskúmali, či koncepcia v praxi umožňovala zohľadniť viac zainteresovaných strán a typov plánov a stratégií a či pomohla pri vykonávaní stratégií. Osobitne sme preskúmali aj koncepciu 22 projektov v našej kontrolovanej vzorke (bod ***14 prílohy I***).

16 Koncepcia strategických projektov programu LIFE bola predstavená a analyzovaná v posúdení vplyvu návrhu nariadenia o programe LIFE na obdobie 2014 – 2020. V posúdení bola vyzdvihnutá potreba zlepšenia synergií a komplementárnosti s inými fondmi EÚ, lepšieho vykonávania a integrácie environmentálnych a klimatických politík a lepšej správy vecí verejných, zapojenia zainteresovaných strán a výmeny poznatkov. Koncepcia získala

podporu členských štátov a následne bola zahrnutá do nariadenia o programe LIFE na roky 2014 – 2020. Podrobnejšie informácie o koncepcii sú uvedené v ***prílohe I***.

17 Na strategických projektoch sa v priemere podieľa 18 partnerov. Na porovnanie pri štandardných projektoch programu LIFE je to len šesť partnerov. Zapojenie všetkých kľúčových zainteresovaných strán je predpokladom úspechu projektu. Obzvlášť dôležitá je účasť subjektov, ktoré nesú konečnú zodpovednosť za vykonávanie stratégie, pretože zabezpečuje primerané riešenie potrieb a cieľov príslušných stratégií. Celkovo sme zistili, že kľúčové zainteresované strany boli zapojené. Avšak šesť z 22 strategických projektov v našej kontrolovanej vzorke (štyri z obdobia 2014 – 2020 a dva z obdobia 2021 – 2027) nekoordinoval subjekt zodpovedný za príslušnú stratégiu a v dvoch prípadoch (oba z obdobia 2014 – 2020) nebol tento subjekt prijímateľom, a to napriek tomu, že to bol podmienka.

18 Koncepcia umožňuje rôzne prístupy k navrhovaniu strategických projektov. Ich vytvorenie môžu iniciovať príslušné orgány alebo sa na ňom môže podieľať občianska spoločnosť (***rámček 1***).

Rámček 1

Prístupy k navrhovaniu strategických projektov programu LIFE

Poľsko: Prístup zdola nahor ovplyvnil vnútroštátne právne predpisy

Cieľom projektu Malopoľsko je zlepšiť kvalitu ovzdušia v Malopoľskom vojvodstve. Projekt je príkladom prístupu zdola nahor: environmentálna mimovládna organizácia Krakowski Alarm Smogowy zvýšila povedomie verejnosti o tejto téme a inšpirovala vytvorenie projektu na podporu vykonávania regionálnej stratégie týkajúcej sa kvality ovzdušia.

Zástupcovia regiónu sa odvtedy ako lídri a poradcovia zapojili do národných pracovných skupín, ktoré vytvárajú opatrenia proti znečisťovaniu ovzdušia, napríklad celoštátne normy pre uhoľné palivá a legislatívne zmeny umožňujúce regiónom zaviesť uznesenia proti smogu.

Fínsko: Národný plán zhora nadol

Plán, ktorý vypracovalo fínske Ministerstvo životného prostredia (pozri snímku obrazovky nižšie), slúži ako základ prístupu k plánovaniu zhora nadol, v ktorom sa projekty programu LIFE využívajú na vykonávanie národných stratégií a ktorý zaisťuje ich včasnú prípravu. Plán sa prvýkrát používal počas obdobia 2014 – 2020 a doteraz všetky predbežne vybrané stratégie boli založené na strategických projektoch programu LIFE.

Timeline for Strategic LIFE -projects	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Freshabit 20 M€	2,9	2,9													
Circwaste 18,5 M€	2,3	2,3	2,3												
Canemure 15,3 M€	2,2	2,2	2,2	2,2											
Biodiversea 19,9 M€	fp	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5						
PlastLIFE 18,8 M€	cn	fp	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7						
Priodiversity Life 50 M€		cn	fp	6,3	6,3	6,3	6,3	6,3	6,3	6,3	6,3				
ACE Life (20 M€)		cn	fp	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5				
"Water basin management plans" Life (20 M€)			cn	fp	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5			
Climate change adaptation" Life (20 M€)				cn	fp	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5		
Strategic programme to promote a circular economy (20 M€)					cn	fp	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	
Combined annual (mean) budget	**7,4**	**9,9**	**9,7**	**16,2**	**16,5**	**19**	**21,5**	*2028 Next funding period*							
% growth in relation to 2021		134	131	219	223	257	291								

cn	Project preparation, cn=concept note submitted
fp	Project preparation, fp=full proposal submitted
2,7	Project ongoing, number indicates the mean annual budget in M€

Zdroj: EDA, Harju-Autti, P., Sahla, M., Rinta-Kanto, E., *LIFE integrated projects – What did we learn?*, príloha 1. *Assessment of EU LIFE integrated projects 2014–2020*, Publikácie fínskeho Ministerstva životného prostredia 2023:9.

19 Realizácia všetkých 95 strategických projektov, ktoré prebiehali v apríli 2025, mala trvať dlhšie obdobie – v priemere približne osem rokov. Dlhodobé projekty zvyčajne trvajú viac volebných cyklov a do vykonávania stratégie prinášajú stabilitu bez ohľadu na posun priorít vyplývajúci z politických a rozpočtových zmien (***rámček 2***). Napriek týmto posunom nebol zrušený ani jeden z 95 projektov.

Rámček 2

Príklad významu strategických projektov programu LIFE v čase meniacich sa priorít

ACE, jeden z fínskych projektov, ktoré sme kontrolovali, podporuje vykonávanie národného strednodobého plánu politiky v oblasti zmeny klímy v odvetviach, v ktorých je znižovanie emisií náročné. Projekt sa začal realizovať v januári 2024 a bude prebiehať do decembra 2030 (príspevok EÚ je 12,0 mil. EUR).

Podľa koordinátorov zohráva projekt ACE kľúčovú úlohu pri presadzovaní fínskej politiky v oblasti klímy, keďže vnútroštátne financovanie opatrení v oblasti klímy sa znížilo a fínsky klimatický fond bol zrušený.

Zdroj: EDA.

20 V rámci strategických projektov sa musí mobilizovať dodatočné financovanie, ktoré má pomôcť pri vykonávaní súvisiacej stratégie. Zistili sme, že schopnosť koordinátora mobilizovať a riadiť dodatočné finančné prostriedky je lepšia, ak zároveň zastáva úlohu riadiaceho orgánu pre fond EÚ alebo vnútroštátny fond (***rámček 3***), pretože riadiace orgány dohliadajú na výber, realizáciu a finančné riadenie projektov v rámci príslušného programu.

Rámček 3

Príklad využitia pákového efektu na získanie financovania pre strategické projekty programu LIFE

Cieľom projektu Intemares je pokročiť v presadzovaní sústavy Natura 2000 v španielskom morskom prostredí, a to uplatnením tzv. prioritných akčných rámcov. Projekt sa začal realizovať v januári 2017 a bude trvať do decembra 2026 (príspevok EÚ je 13,4 mil. EUR).

Koordinátorom projektu je Fundación Biodiversidad, verejná nadácia v rámci ministerstva pre ekologickú transformáciu a demografické výzvy. S cieľom mobilizovať finančné prostriedky na príslušnú stratégiu koordinátor ako riadiaci orgán a sprostredkovateľský orgán pre Európsky sociálny fond, Európsky námorný a rybársky fond a Európsky fond regionálneho rozvoja, ako aj pre vnútroštátne systémy financovania zabezpečil, aby sa vo výzvach na predkladanie návrhov riešili potreby a ciele tohto projektu.

Zdroj: EDA.

21 Komisia zaviedla viacero možností pomoci orgánom zodpovedným za strategické projekty programu LIFE vo všetkých fázach, od podania prihlášok až po predkladanie správ. Tieto možnosti zahŕňajú technickú pomoc pri vypracúvaní návrhov projektov, zapojenie národných kontaktných miest pre program LIFE, odbornú prípravu pre nových koordinátorov projektov a zasadnutia platformy LIFE.

22 Domnievame sa, že vďaka týmto dvom hlavným koncepčným prvkom – zapojenie kľúčových zainteresovaných strán a mobilizácia dodatočných finančných prostriedkov – sú strategické projekty podporným rámcom pre vykonávanie stratégií členských štátov. Dosahuje sa to najmä podporou koordinácie rôznych úrovní vlády a iných aktérov v záujme spoločných cieľov a zároveň mobilizáciou dodatočných zdrojov na financovanie doplnkových opatrení, ktoré posúvajú vpred vykonávanie plánov a stratégií.

Strategické projekty nie sú vždy v súlade s najdôležitejšími environmentálnymi problémami členských štátov

23 Pri hodnotení a výbere strategických projektov na financovanie by sa mali uprednostniť projekty s najväčším potenciálnym vplyvom. To znamená nasmerovať financovanie na projekty, ktorých cieľom je vyriešiť známe environmentálne a klimatické problémy. S cieľom posúdiť, ako Komisia vyberá prioritné strategické projekty, sme analyzovali preskúmania vykonávania environmentálnych právnych predpisov, ktoré boli k dispozícii v čase každého výberového postupu. Kontrolovali sme aj prebiehajúce postupy v prípade nesplnenia povinnosti s cieľom určiť, ktorým známym environmentálnym a klimatickým problémom čelili členské štáty v danom čase. Na ***ilustrácii 4*** je znázornené, ako Komisia vyberá strategické projekty na financovanie z programu LIFE.

Ilustrácia 4 | Výber strategických projektov programu LIFE

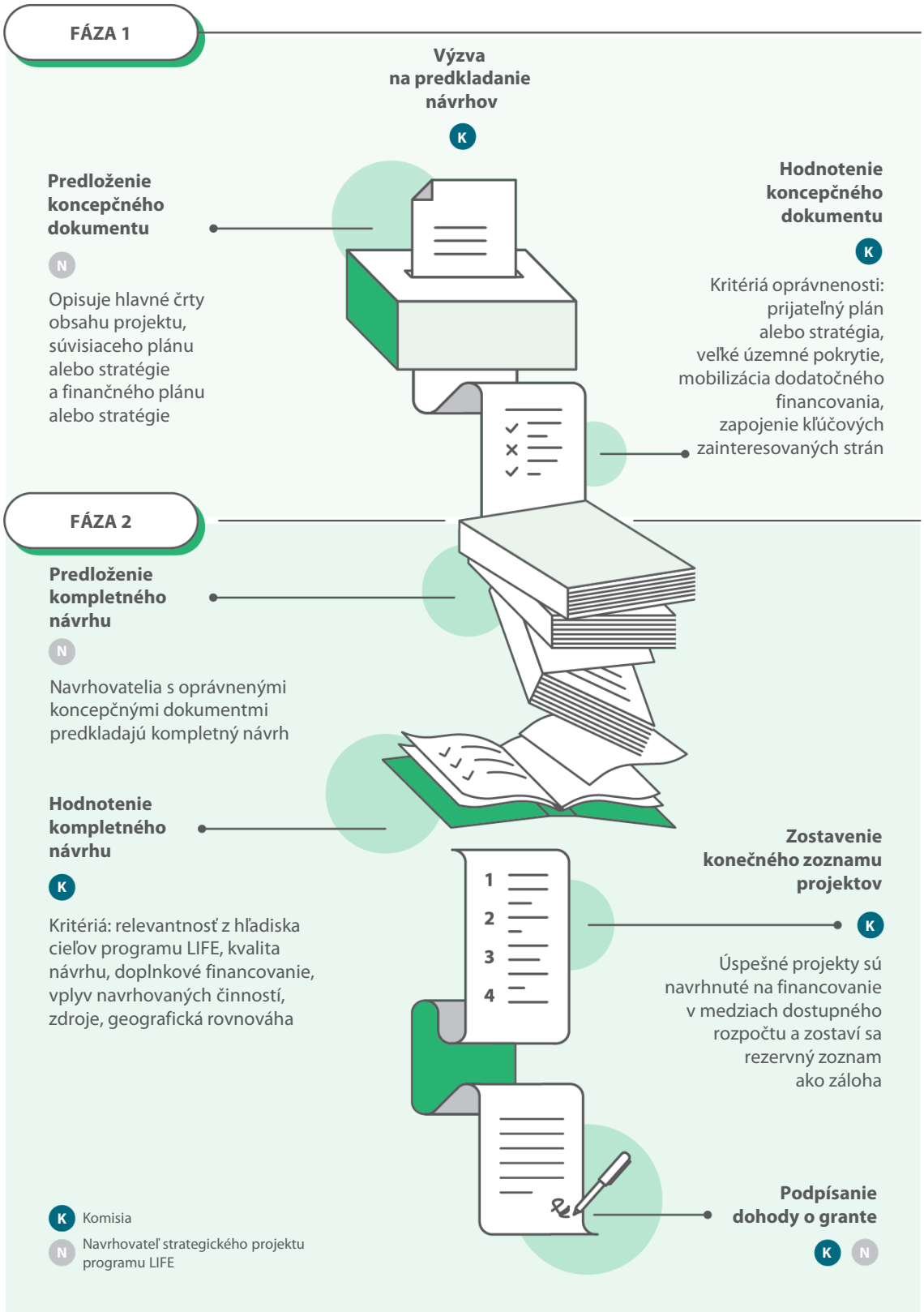

Zdroj: EDA.

24 Zistili sme, že vo výberovom postupe chýba mechanizmus, ktorým by sa systematicky posudzovali ciele a opatrenia stratégií, ktoré sa majú prostredníctvom strategických projektov implementovať. V závislosti od platných odvetvových právnych predpisov môže k vypracovaniu alebo prijatiu plánov alebo stratégií členských štátov prispieť aj Komisia, čo poskytuje určitú mieru istoty o ich relevantnosti. Zapojenie Komisie sa však netýka všetkých plánov a stratégií podporovaných v rámci programu LIFE. Komisia považuje samotné prijatie stratégie členským štátom za dostatočné na to, aby poskytla financovanie.

25 Komisia v pravidelných preskúmaniach vykonávania environmentálnych právnych predpisov uznáva environmentálne a klimatické problémy, ktorým čelia členské štáty. Cieľom týchto preskúmaní je identifikovať a vyriešiť hlavné nedostatky vo vykonávaní a ich základné príčiny. Komisia uverejnila prvé preskúmanie v roku 2017 a aktualizácie v rokoch 2019 a 2022. Ak sa okrem toho zistí, že členský štát nedodržiava právne predpisy EÚ, Komisia začne postup v prípade nesplnenia povinnosti.

26 Z 22 strategických projektov v našej kontrolnej vzorke Komisia v čase hodnotenia vedela o problémoch v deviatich prípadoch (***prílohu II***). Avšak informácie o existencii konkrétnych environmentálnych a klimatických problémov v členskom štáte sa vo výberovom procese nezohľadňujú, a neodrážajú sa teda ani v bodovom hodnotení. Napríklad v hodnotení projektov zameraných na kvalitu ovzdušia v troch poľských regiónoch[1] sa nezohľadňovalo, že súvisiace stratégie boli zamerané na problémy, v súvislosti s ktorými sa v januári 2009 začal postup v prípade nesplnenia povinnosti (ktorý v apríli 2025 ešte prebiehal).

27 Vo výberovom procese je prioritou geografická rovnováha, zásada zakotvená v nariadeniach o programe LIFE na obdobie 2014 – 2020[2] aj 2021 – 2027[3] a rozpracovaná vo výzvach na predkladanie návrhov strategických projektov. Touto zásadou sa do výberového procesu zavádza distribučná zložka, ktorá zabezpečuje, aby boli návrhy z členských štátov, ktoré v danom čase nemajú strategické projekty, uprednostnené za predpokladu, že dosiahnu aspoň minimálne bodové hodnotenie. Preskúmali sme všetkých 19 výziev na predkladanie návrhov, ktoré boli vyhlásené v rokoch 2014 až 2023, a zistili sme, že v štyroch prípadoch zameranie na geografickú rovnováhu viedlo k schváleniu návrhov s nižším bodovým hodnotením pochádzajúcich z členských štátov, ktoré v tom čase nemali strategické projekty.

---

[1] Malopoľsko, Plán kvality ovzdušia – sliezske nebo, Podkarpatsko.

[2] Článok 4 nariadenia (EÚ) 1293/2013.

[3] Článok 9 ods. 5 a článok 14 písm. h) nariadenia (EÚ) 2021/783.

28 Vo výberovom procese sa nezohľadňujú známe špecifické environmentálne a klimatické výzvy, ktorým čelia členské štáty. Uplatňovanie zásady geografickej rovnováhy okrem toho oslabuje zameranie na kvalitu. Tieto nedostatky obmedzujú to, do akej miery sa vo výberovom procese dajú identifikovať a podporiť projekty s najväčším vplyvom.

Potenciál strategických projektov programu LIFE nebol plne využitý a ich vplyv nie je úplne jasný

V strategických projektoch programu LIFE nie je jednotný prístup k mobilizácii dodatočného financovania a šíreniu výsledkov

29 Vzhľadom na univerzálnu povahu cieľov v oblasti životného prostredia a klímy je dôležité, aby sa prijímatelia mohli spoľahnúť na usmernenia týkajúce sa aspoň kľúčových aspektov realizácie strategických projektov. Takéto usmernenia Komisie by zabezpečili jednotnosť a zaručili by porovnateľné správy zo všetkých členských štátov. Mali by zahŕňať základné prvky navrhovania projektov, ako je mobilizácia dodatočných finančných prostriedkov a činnosti týkajúce sa šírenia výsledkov.

Mobilizácia dodatočných finančných prostriedkov

30 V nariadeniach o programe LIFE sa vyžaduje, aby sa v rámci strategických projektov mobilizovali dodatočné finančné prostriedky, a to minimálne z jedného únijného, vnútroštátneho alebo súkromného zdroja[4]. Účelom je financovať opatrenia, ktoré dopĺňajú projektové činnosti a prispievajú k vykonávaniu tej istej stratégie. Posudzovali sme, či a ako sa v rámci 22 projektov v našej vzorke mobilizovali dodatočné finančné prostriedky. Hodnotili sme aj správy o mobilizovaných dodatočných finančných prostriedkoch a preskúmali sme, ako Komisia zabezpečuje jednotné a koherentné postupy vykazovania informácií.

[4] Článok 2 písm. d) nariadenia (EÚ) č. 1293/2013 a článok 2 ods. 2 nariadenia (EÚ) 2021/783.

31 Zistili sme, že vo všetkých 22 projektoch sa mobilizovali dodatočné finančné prostriedky, a to buď využitím kapacity ich koordinátorov ako riadiacich orgánov pre fondy EÚ a/alebo členských štátov, alebo vytvorením koordinačných mechanizmov (napr. stretnutia s cieľom koordinovať politiky, posúdiť obsah výziev na predkladanie návrhov, potvrdiť oprávnenosť činností projektov atď.) so subjektmi zodpovednými za vhodné únijné, vnútroštátne alebo súkromné zdroje financovania, prípadne kombináciou oboch týchto spôsobov.

32 Komisia nevydala osobitné usmernenie o tom, čo presne predstavuje mobilizované dodatočné financovanie, a konkrétne do akej miery musí byť koordinátor projektu zainteresovaný na to, aby sa investícia považovala za mobilizovanú. Vo výzvach na predkladanie návrhov sa stanovuje časový rámec, v ktorom sa získané finančné prostriedky môžu považovať za mobilizované. Časový rámec sa vzťahuje aj na finančné prostriedky, ktoré boli viazané alebo vynaložené ešte pred schválením projektu, ako to bolo v prípade 17 z 22 projektov v našej vzorke.

33 Každý strategický projekt má vlastný prístup k identifikácii a vykazovaniu mobilizovaných dodatočných finančných prostriedkov. Z deviatich projektov z obdobia 2014 – 2020, ktoré sme podrobne preskúmali, bol len v dvoch prípadoch pojem „mobilizované finančné prostriedky“ použitý výhradne na investície, ktoré bolo možné priamo pripísať činnostiam projektu alebo jeho koordinátorovi. Vo zvyšných siedmich prípadoch sa za „mobilizované“ považovali všetky finančné prostriedky získané v rámci územného alebo časového rozsahu pôsobnosti príslušnej stratégie bez ohľadu na to, či sa dali priamo pripísať projektu. Takýto postup znemožňuje preukázanie pridanej hodnoty týchto siedmich projektov pri mobilizácii dodatočných finančných prostriedkov.

34 Komisia a agentúra CINEA neoverujú, či boli vykázané dodatočné finančné prostriedky naozaj mobilizované vďaka strategickým projektom. Dospeli sme k záveru, že sumy vykázané ako „mobilizované“ nie sú ani spoľahlivé, ani porovnateľné, takže akákoľvek zmysluplná agregácia nie je možná.

35 Komisia v hodnotení programu LIFE za obdobie 2014 – 2020 uverejnila súhrnné údaje s tvrdením, že v rámci 70 strategických projektov financovaných v období 2014 – 2020 sa z rôznych doplnkových zdrojov financovania skoordinovalo ďalších 31,6 mld. EUR[5]. Podobné informácie boli zverejnené aj za programové obdobie 2021 – 2027 v ročných vyhláseniach o výkonnosti programov. Aj tieto údaje považujeme za nespoľahlivé, pretože boli vypočítané ako súčet veľmi odlišných hodnôt, ako sa uvádza na ***ilustrácii 5***.

[5] SWD(2024) 198 final, s. 16.

Ilustrácia 5 | Ako sa v strategických projektoch programu LIFE vykazujú mobilizované finančné prostriedky

Zdroj: EDA.

36 Dodatočné finančné prostriedky sa mobilizovali vo všetkých projektoch v našej kontrolovanej vzorke. Presný rozsah ich podielu na vykonávaní stratégie sme však nedokázali stanoviť, pretože chýbali jasné usmernenia, v ktorých by bola vymedzená povaha a účel takéhoto financovania. A keďže ani Komisia, ani agentúra CINEA nekontrolujú, či dodatočné finančné prostriedky vykázané pri strategických projektoch boli skutočne mobilizované v rámci nich, zmysluplná agregácia ani posúdenie ich pridanej hodnoty v tejto súvislosti nie sú možné.

Šírenie výsledkov na celoúnijných platformách

37 V nariadení o programe LIFE na obdobie 2014 – 2020 bola vyzdvihnutá úloha projektov programu LIFE pri podpore technológií v oblasti životného prostredia a zmeny klímy[6] a Komisia bola vyzvaná, aby na rozvoji tohto aspektu spolupracovala s národnými kontaktnými miestami[7]. V nariadení sa zdôrazňuje význam šírenia a spoločného využívania výsledkov projektov financovaných z programu LIFE s cieľom zabezpečiť, aby boli nové poznatky a inovácie široko dostupné a aby ich ostatní mohli zopakovať alebo si ich prispôsobiť. Preskúmali sme, ako sa výsledky strategických projektov šírili a reprodukovali a čo urobila Komisia na uľahčenie týchto procesov.

[6] Odôvodnenie 5 nariadenia (EÚ) č. 1293/2013.

[7] Odôvodnenie 37 nariadenia (EÚ) č. 1293/2013 a odôvodnenie 31 nariadenia (EÚ) 2021/783.

38 Komisia a ďalšie subjekty zapojené do všetkých fáz rozvoja politík v oblasti životného prostredia a klímy vytvorili množstvo platforiem na informovanie a výmenu názorov o otázkach životného prostredia (príroda, biodiverzita, riešenia blízke prírode), klímy (adaptácia na zmenu klímy, aj v mestskom kontexte) a obehového hospodárstva.

39 V rámci všetkých 12 projektov, ktoré sme podrobne preskúmali, boli vytvorené webové stránky, na ktorých sa uverejňujú výsledky projektov. K výmene poznatkov a výsledkov dochádza aj na mnohých národných a medzinárodných konferenciách a v pracovných skupinách. Projektoví partneri sú povzbudzovaní k tomu, aby sa zapájali do spoločných fór a navštívili priestory na vytváranie kontaktov, najmä cezhraničných[8]. No z týchto 12 projektov sú na relevantných celoúnijných[9] a národných platformách dostupné len výsledky dvoch (Nadapta v Španielsku, Circwaste vo Fínsku), pričom ostatní koordinátori projektov o ich existencii ani nevedeli. Zistili sme tiež, že ani jedno z troch národných kontaktných miest, ktorých aktivity sme preskúmali, nepropaguje využívanie platforiem EÚ.

40 Poznatky a výsledky projektov, ktoré sme kontrolovali, sa síce šíria cez ich webové stránky a partnerské siete, no zriedkakedy sa vynakladá snaha potenciálne ich rozšíriť aj na úrovni celej EÚ. V dôsledku toho sa väčšina celoeurópskych tematických platforiem, ktoré sú vhodné na tento účel, do veľkej miery nevyužíva (***ilustrácia 6***).

---

[8] Harju-Autti, P., Sahla, M., Rinta-Kanto, E., *LIFE integrated projects – What did we learn? Assessment of EU LIFE integrated projects 2014–2020*, Publikácie fínskeho Ministerstva životného prostredia 2023:9.

[9] Európska platforma pre obehové hospodárstvo a Climate-ADAPT.

Ilustrácia 6 | Celoúnijné platformy sa v strategických projektoch programu LIFE zväčša nevyužívajú

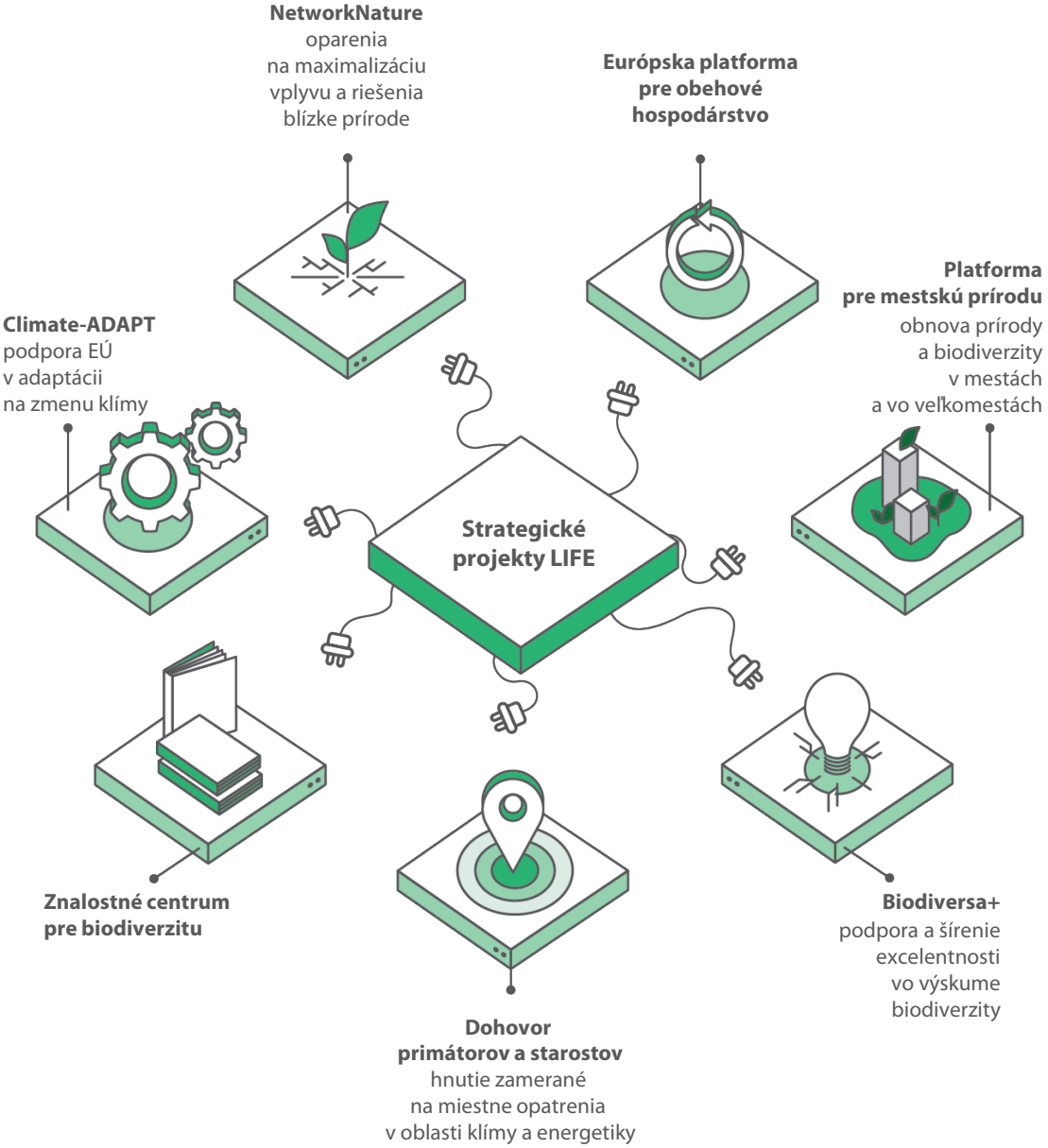

Zdroj: EDA.

41 Šírenie výsledkov je kľúčovým cieľom strategických projektov programu LIFE. Existuje jasne stanovená potreba spolupráce medzi Komisiou a národnými kontaktnými miestami s cieľom zlepšiť šírenie výsledkov, vymieňať si skúsenosti a poznatky a reprodukovať osvedčené postupy v celej EÚ. Komisia však medzi národnými kontaktnými miestami a prijímateľmi v rámci projektov nepropaguje využívanie celoeurópskych platforiem na šírenie informácií.

Ťažkosti s udržaním výsledkov

42 Plány na obdobie po ukončení programu LIFE sú mechanizmom, ktorý má zabezpečiť, aby prínosy strategických projektov pretrvali aj po počiatočnom období financovania. Plány sú povinnou súčasťou záverečných správ o projektoch. Mali by sa v nich stanoviť ciele na obdobie po ukončení financovania, vymedziť metodika na ich dosiahnutie a identifikovať ďalšie potreby financovania a jeho zdroje[10].

43 Preskúmali sme existujúcu metodiku týkajúcu sa plánov na obdobie po ukončení programu LIFE, uskutočnili rozhovory so zamestnancami Komisie, agentúry CINEA a koordinátormi projektov a preskúmali sme plány na obdobie po ukončení programu LIFE uverejnené v súvislosti s dvomi ukončenými projektmi v našej vzorke. V čase auditu neboli ešte plány na obdobie po ukončení programu LIFE vypracované v žiadnych ďalších projektoch, ktoré sme podrobne preskúmali. V ***rámčeku 4*** opisujeme obsah dvoch z týchto plánov a uvádzame príklad plánovania udržateľných výsledkov.

Rámček 4

Príklady udržateľnosti výsledkov strategických projektov programu LIFE

V rámci projektu Circwaste, ktorý sa realizoval vo Fínsku, sa zbierali komunálne a národné údaje na podporu, monitorovanie a vytváranie ukazovateľov pre budúce monitorovanie recyklácie a obehového hospodárstva. Vo fáze po ukončení programu LIFE práca pokračuje prostredníctvom partnerstiev, sietí a programov zameraných na materiály, ktoré boli vytvorené počas projektu, a výsledkom sú nové projekty a siete. Centrum pre know-how v oblasti obehového hospodárstva slúži firmám, správnym orgánom a súkromným osobám. Medzi ďalšie udalosti po skončení projektu programu LIFE patrí napríklad spustenie nových projektov, zmena postavenia projektových zamestnancov (z dočasných na stálych), pokračovanie spolupráce regionálnych skupín a nová platforma pre údaje o výskume, monitorovaní a ukazovateľoch na podporu výskumu a vývoja a rozhodovania.

[10] Európska komisia, správy o programe LIFE.

FRESHABIT

Freshabit, ďalší fínsky projekt ochrany prírody, bol zameraný na obnovu sladkovodných útvarov a plôch povodí. Jeho plán na obdobie po ukončení programu LIFE pozostáva z dvoch etáp: i) určenie možností ďalšieho rozvoja v súvislosti s monitorovaním, sieťami spolupráce, operačnými modelmi a stavom biotopov; ii) určenie nových možností pre intervencie, vykonávacie orgány a rozpočet.

Opatrenia projektu po skončení programu LIFE zahŕňajú monitorovanie vplyvov obnovy, vytvorenie jednotného systému správy údajov, usmernenia a komunikáciu s verejnosťou. Praktické opatrenia zahŕňajú riadenie plôch povodí, zlepšovanie biotopov, obnovu vtáčích mokradí a ochranu ohrozených druhov.

Pri troch poľských projektoch vykonávajúcich regionálne stratégie na zlepšenie kvality ovzdušia (Malopoľsko, Plán kvality ovzdušia – sliezske nebo a Podkarpatsko) orgány potvrdili záväzok zachovať okrem iného pozície vyškolených ekologických poradcov, ktorí budú naďalej poskytovať miestnemu obyvateľstvu odbornú podporu pri žiadostiach o dotácie na výmenu vykurovacích systémov a zlepšenie energetickej efektívnosti budov. Budú tiež podporovať činnosti a investície na zlepšenie kvality ovzdušia a zníženie emisií skleníkových plynov a zaobstarávať externú finančnú podporu pre obce.

Zdroj: EDA.

44 Koncepcia plánu na obdobie po ukončení programu LIFE je v súčasnosti univerzálnym prístupom, v ktorom sa nerozlišuje medzi strategickými projektmi a štandardnými projektmi programu LIFE, ktoré sú rozsahom omnoho menšie a majú odlišné ciele. Existujúce usmerňovacie dokumenty neponúkajú osobitné pokyny upravené na strategické projekty a dostupné príklady založené na štandardných projektoch financovaných v rokoch 2011 a 2013 nemajú pre strategické projekty veľký praktický význam.

45 Komisia nedokáže presadiť vykonávanie plánov na obdobie po ukončení programu LIFE, pretože neexistujú právne nástroje, ktorými by sa zabezpečilo pokračovanie projektových činností po skončení financovania. Komisia preto môže na udržanie výsledkov projektov uplatniť len bežné postupy v prípade nesúladu s právnymi predpismi. Nedostatočná zodpovednosť za obsah plánov na obdobie po ukončení programu LIFE zvyšuje riziko, že pokiaľ ide o udržateľnosť výsledkov, subjekty v projektových žiadostiach sľúbia viac, ako môžu splniť.

46 Ďalším nedostatkom je skutočnosť, že orgány zodpovedné za vykonanie plánov na obdobie po ukončení programu LIFE nemusia byť zapojené do ich vypracúvania. Plány vypracúvajú

koordinátori projektov, no existuje riziko, že za riadenie rozpočtu a stratégií budú zodpovedať iné subjekty. Z tohto dôvodu sú plány na obdobie po ukončení programu LIFE viac ašpiračné ako akcieschopné.

47 Na záver možno konštatovať, že hoci je koncepcia plánov na obdobie po ukončení programu LIFE cennou súčasťou zaistenia udržateľnosti strategických projektov, ich účinnosť oslabuje nedostatok konkrétnych usmernení, možnosť, že na ich vypracúvaní a vykonávaní budú pracovať iné orgány, a chýbajúca zodpovednosť za vykonávanie plánov. Z dôvodu týchto nedostatkov vzniká riziko, že plány na obdobie po ukončení programu LIFE po skončení financovania nedokážu zabezpečiť dlhodobú udržateľnosť výsledkov projektov.

Príspevok strategických projektov programu LIFE k príslušným stratégiám a cieľom EÚ nie je jasný

48 Na posúdenie účinnosti strategických projektov je potrebný dobre navrhnutý systém podávania správ a monitorovania. Monitorovanie a podávanie správ by malo umožniť jednak zmysluplné sledovanie pokroku, ako aj hodnotenie prínosu projektov k vykonávaniu príslušných stratégií a plneniu cieľov EÚ v oblasti životného prostredia a klímy. Preskúmali sme, či ukazovatele projektu poskytujú relevantné informácie na monitorovanie a hodnotenie a ako prispievajú k celkovému hodnoteniu programu LIFE.

49 Rovnako ako pri štandardných projektoch programu LIFE, je aj pri strategických projektoch povinné vykázať na základe súboru ukazovateľov ich výsledky, a to v troch fázach: deväť mesiacov od začiatku realizácie, v polovici realizácie a po ukončení. V praxi sa pri nich používajú rovnaké ukazovatele ako pri štandardných projektoch. Tieto ukazovatele sú zamerané na hmatateľné a merateľné výsledky, ktoré sú spravidla produktom štandardných projektov, napríklad vplyv na dĺžku vodnej cesty alebo plochu pôdy. Hoci niektoré z týchto projektových ukazovateľov sú relevantné aj pre strategické projekty, nie sú vhodné na vyjadrenie informácií o kľúčových cieľoch, ktoré sa môžu týkať zmien v správe, riadenia a zapojenia zainteresovaných strán, budovania kapacít a reprodukovania výsledkov. Podiel strategických projektov na plnení týchto cieľov sa preto nemeria. O tomto probléme informovala v ročných vyhláseniach o výkonnosti programov aj Komisia.

50 Okrem štandardných ukazovateľov sa každý strategický projekt monitoruje aj pomocou prispôsobených ukazovateľov špecifických pre ich oblasti intervencie a potreby. Tieto ukazovatele vypracúvajú koordinátori a pravidelne sú zahrnuté do priebežných a záverečných správ predkladaných agentúre CINEA. Prispievajú aj do monitorovacieho mechanizmu vytvoreného koordinátormi na sledovanie vykonávania projektov s ohľadom na súvisiace plány alebo stratégie. Tieto mechanizmy monitorovania sú však nejednotné, pretože každý z nich sa tvorí pomocou iného prístupu a odlišná je aj ich miera detailov.

Celkový podiel strategických projektov na vykonávaní príslušných stratégií je preto stále nejasný. Hoci Komisia a agentúra CINEA majú tieto informácie k dispozícii, pretože sú špecifické pre jednotlivé projekty, nemožno ich agregovať a použiť na ich spoločné vyhodnotenie alebo na hodnotenie programu LIFE ako celku.

51 Okrem toho prípadné posúdenie prínosu strategických projektov k plneniu cieľov EÚ v oblasti životného prostredia a klímy sťažuje aj metodika, ktorá bola zavedená na monitorovanie výkonnosti programu LIFE ako celku. V programe LIFE sa výkonnosť hodnotí ako súčet ukazovateľov všetkých financovaných projektov, štandardných i strategických. Tento prístup má nasledujúce nevýhody:

- projektové ukazovatele nie sú vhodné na odovzdávanie informácií o kľúčových cieľoch strategických projektov (bod ***49***),
- kým nie sú k dispozícii priebežné hodnoty a kým ich koordinátori projektov neoznámia, hodnotenia sa opierajú o prognózy hodnôt očakávané v čase dokončenia projektu. To platí o 19 z 28 ukazovateľoch výkonnosti v rámci programu LIFE[11].

52 Až do úplného dokončenia strategického projektu sa preto hodnotenie programu LIFE okrem skutočných priebežných výsledkov, ak sú k dispozícii, opiera o predpokladané hodnoty. Komisia uznáva, že tento prístup prináša riziká a obmedzuje výklad, pretože predpokladané výsledky nemusia nastať[12]. Na podobný problém vykazovania údajov na základe odhadov namiesto skutočných hodnôt sme upozornili aj v osobitnej správe o rámci monitorovania výkonnosti Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti z roku 2023 a v osobitnej správe o zelenej transformácii z roku 2024. Ani viac ako 11 rokov od zavedenia strategických projektov systém monitorovania a podávania správ presne neodráža ich podiel na plnení cieľov EÚ v oblasti životného prostredia a klímy.

[11] Pozri časť o ostatných metodických pripomienkach (*Other methodological comments*) k ukazovateľom programu LIFE v tabuľkách údajov o výkonnosti uvedených v správach Komisie o výkonnosti VFR a stĺpec týkajúci sa rizík, obmedzení a výkladu (*Risks & limits and interpretation*) v metaúdajoch ukazovateľov pre hodnotenie programu na obdobie 2021 – 2027.

[12] Tamže.

Túto správu prijala komora I, ktorej predsedá Joëlle Elvinger, členka Dvora audítorov, v Luxemburgu na svojom zasadnutí dňa 12. novembra 2025.

Za Dvor audítorov

Tony Murphy
predseda

Prílohy

Príloha I – O tomto audite

Strategické projekty programu LIFE – premostenie stratégie s vykonávaním

01 Program LIFE, zriadený v roku 1992, je hlavným nástrojom EÚ na financovanie projektov, ktorými sa vykonávajú politiky EÚ v oblasti životného prostredia a klímy[1]. Prostredníctvom programu sa podporujú kľúčové iniciatívy EÚ, ako je Európska zelená dohoda, stratégia v oblasti biodiverzity do roku 2030 a akčný plán pre obehové hospodárstvo. V období 2014 – 2020 mal program LIFE rozpočet na spolufinancovanie EÚ v približnej výške 3,5 mld. EUR, ktorý bol následne na obdobie 2021 – 2027 zvýšený na zhruba 5,4 mld. EUR.

02 S cieľom uľahčiť vykonávanie programu vo všetkých častiach EÚ zriadil každý členský štát národné kontaktné miesto pre program LIFE. Ide o administratívne jednotky, ktorých úlohou je propagovať program LIFE, podporovať navrhovateľov a koordinátorov projektov a pomáhať pri šírení a reprodukovaní výsledkov projektov v celej EÚ. Ako sa uvádza v ***rámčeku 1***, činnosti národných kontaktných miest sa môžu v jednotlivých členských štátoch výrazne líšiť.

[1] V programovom období 2014 – 2020 sa program LIFE riadil nariadením (EÚ) č. 1293/2013; na obdobie 2021 – 2027 sa vzťahujú pravidlá stanovené v nariadení (EÚ) 2021/783.

Rámček 1

Národné kontaktné miesta pre program LIFE v Španielsku, Poľsku a vo Fínsku

V **Poľsku** pôsobí ako národné kontaktné miesto Národný fond pre ochranu životného prostredia a vodné hospodárstvo. Poskytuje vnútroštátne spolufinancovanie na väčšinu projektov programu LIFE vrátane strategických projektov (až do výšky 35 % oprávnených výdavkov) a úlohu zohráva aj pri stimulovaní takýchto projektov.

Vo **Fínsku** je národné kontaktné miesto súčasťou ministerstva životného prostredia, ktoré vypracovalo národný plán pre strategické projekty programu LIFE (pozri ***rámček 1*** v hlavnej časti správy). V roku 2023 uverejnilo aj správu obsahujúcu sebahodnotenie 54 strategických projektov. Táto iniciatíva odráža úlohu národného kontaktného miesta v plánovaní a hodnotení.

Prácu **španielskeho** národného kontaktného miesta vykonávajú dve oddelenia na ministerstve pre ekologickú transformáciu a demografické výzvy. Poskytujú pomoc navrhovateľom a koordinátorom projektov programu LIFE, ale nezameriavajú sa osobitne na strategické projekty.

Zdroj: EDA.

03 Komisia zaviedla koncepciu strategických projektov programu LIFE pri príprave na programové obdobie 2014 – 2020. V tom čase sa mali začať vykonávať plány a stratégie vyžadované v niekoľkých smerniciach EÚ v oblasti životného prostredia alebo ich plnenie nenapredovalo dostatočne. Napríklad smernica o biotopoch sa mala presunúť od označovania chránených lokalít k aktívnemu riadeniu a obnove. Čakalo sa tiež na realizáciu plánov manažmentu povodia podľa rámcovej smernice o vode.

04 Strategické projekty sú rozsiahle (najmä regionálne, medziregionálne, národné alebo nadnárodné) projekty, ktoré majú za cieľ posúvať vpred vykonávanie plánov alebo stratégií v oblasti životného prostredia alebo klímy vypracovaných na základe konkrétnych právnych predpisov EÚ, iných právnych aktov EÚ alebo nezávisle orgánmi členských štátov. V programovom období 2014 – 2020 sa používal všeobecný pojem „integrované projekty“, ale na obdobie 2021 – 2027 boli rozdelené na „strategické integrované projekty“ (so zameraním na environmentálne a klimatické plány a stratégie) a „strategické projekty v oblasti ochrany prírody“ (s dôrazom na ochranu prírody). V strategických projektoch sa musí zaistiť účasť zainteresovaných strán a podporovať koordinácia a mobilizácia aspoň jedného ďalšieho relevantného zdroja financovania EÚ, vnútroštátneho alebo súkromného zdroja financovania.

05 V programovom období 2014 – 2020 sa z programu LIFE poskytla na 70 strategických projektov suma vo výške 701 mil. EUR. V období 2021 – 2027 príslušný rozpočet zahŕňa 1,1 mld. EUR a 25 projektov STRAT získalo doteraz spolufinancovanie EÚ vo výške 436 mil. EUR (***ilustrácia 1***). V období 2014 – 2020 sa príspevky EÚ na jednotlivé projekty pohybovali od 7 do 16 mil. EUR a v období 2021 – 2027 boli doteraz v rozmedzí od 10 do 30 mil. EUR.

Ilustrácia 1 | Prehľad výdavkov programu LIFE v období 2014 – 2027

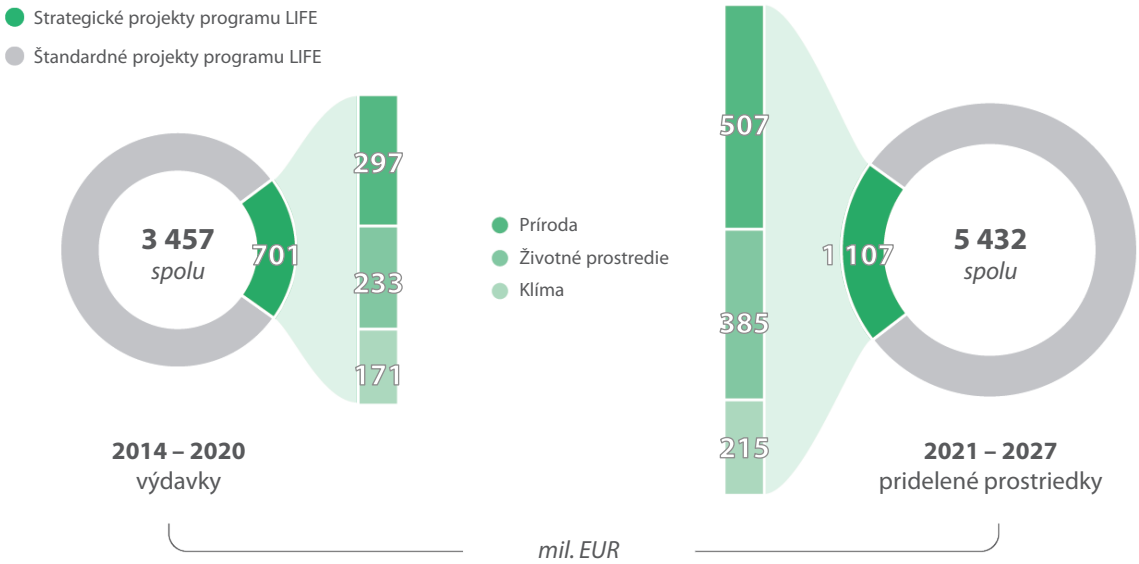

Zdroj: EDA.

06 Na rozdiel od strategických projektov je účelom štandardných projektov programu LIFE obvykle zachovanie určitého druhu alebo zlepšenie environmentálnych podmienok v obmedzenej geografickej oblasti. Hlavné administratívne rozdiely medzi týmito dvomi druhmi projektov sú znázornené na ***ilustrácii 2***.

Ilustrácia 2 | Porovnanie strategických projektov programu LIFE a štandardných projektov programu LIFE

	Štandardné projekty programu LIFE	Strategické projekty programu LIFE
Priemerné trvanie projektu	1 až 5 rokov	5 až 10 rokov
Povinné zapojenie zainteresovaných strán	✗	✓
Povinné prepojenie so stratégiou alebo plánom	✗	✓
Povinné budovanie kapacít	✗	✓
Mobilizácia dodatočného financovania	Nevyžaduje sa	Aspoň jeden ďalší únijný, národný alebo súkromný zdroj
Zapojenie orgánov	Nevyžaduje sa	Subjekt zodpovedný za vykonávanie stratégie je zároveň zapojený do riadenia projektu
Udržateľnosť projektu	Vyžaduje sa pri **väčšine projektov**	Vyžaduje sa pri **všetkých** vrátane dlhodobého záväzku a budovania kapacít

Zdroj: EDA na základe informácií Komisie.

07 Počas programového obdobia 2021 – 2027 bola koncepcia strategických projektov ďalej rozvinutá s cieľom zosúladiť ju s hlavnými politikami EÚ v oblasti životného prostredia a klímy, ako je Európska zelená dohoda. Zvýšilo sa financovanie a rozšírená koncepcia presiahla rámec oblastí, ktoré boli v stredobode pozornosti v období 2014 – 2020 (príroda, voda, ovzdušie, odpad a zmierňovanie zmeny klímy a adaptácia na ňu). V súčasnosti zahŕňa aj ďalšie plány a stratégie, ako sú akčné plány pre obehové hospodárstvo, plány manažmentu povodňového rizika a plány a opatrenia na dosiahnutie klimaticky neutrálnych miest.

08 Vykonávanie programu LIFE vrátane strategických projektov riadi priamo Komisia. Na väčšinu grantov dohliada Európska výkonná agentúra pre klímu, infraštruktúru a životné prostredie (CINEA). Projektové monitorovacie skupiny, externé tímy podliehajúce agentúre CINEA, pomáhajú projektovým partnerom pri plnení požiadaviek programu LIFE v oblastiach ako finančné výkazníctvo a ukazovatele a poskytujú poradenstvo a objasnenia. Špecifické úlohy a zodpovednosť orgánov EÚ a členských štátov zapojených do programu LIFE sú uvedené na *ilustrácii 3*.

Ilustrácia 3 | Úlohy a zodpovednosť

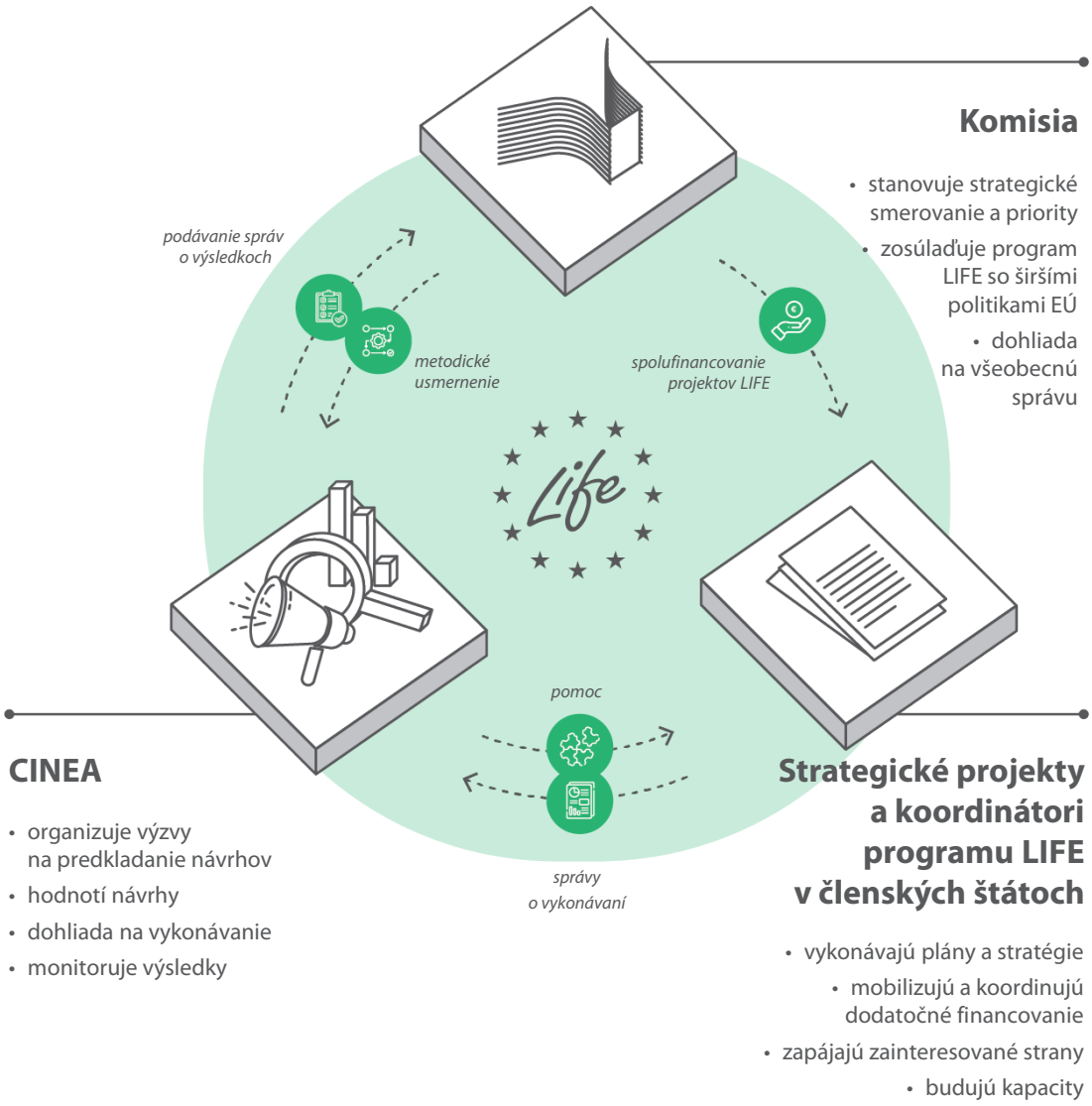

Zdroj: EDA.

09 Súčasťou úlohy strategických projektov pri zvyšovaní účinnosti environmentálnych a klimatických iniciatív je zapojiť kľúčové zainteresované strany a vytvárať partnerstvá[2]

[2] Odôvodnenie 5 nariadenia (EÚ) č. 1293/2013.

medzi rôznymi zainteresovanými stranami, ktoré sa môžu stať prijímateľmi financovania. Môže ísť o súkromné spoločnosti, národné, regionálne a miestne orgány, výskumné nadácie, organizácie občianskej spoločnosti (ako sú mimovládne organizácie) a iné subjekty schopné budovať kapacity a vymieňať si poznatky. Vo výzvach na predkladanie návrhov sa bude stanovovať, že záverečná správa o projekte má obsahovať plán na obdobie po ukončení programu LIFE. Účelom tohto plánu je zabezpečiť, aby sa výsledky, ako je spolupráca medzi zainteresovanými stranami a nové alebo rozšírené kapacity, zachovali aj po období realizácie projektu.

10 S cieľom pomôcť urýchliť zmeny v tvorbe a vykonávaní politík strategické projekty tiež propagujú a šíria inovatívne riešenia a osvedčené postupy v oblasti životného prostredia a zmeny klímy[3]. Cieľom je vytvoriť reprodukovateľné modely pre ostatné regióny a členské štáty[4]. Urýchlenie pokroku v neposlednom rade znamená aj mobilizáciu a koordináciu dodatočných finančných prostriedkov na doplnkové činnosti, najmä z iných zdrojov z EÚ, ako sú poľnohospodárske, štrukturálne a výskumné fondy, spolu s národnými alebo regionálnymi fondmi či súkromnými investíciami (***ilustrácia 4***)[5]. Pri výbere projektov sa zohľadňuje, v akom rozsahu sa mobilizujú ďalšie finančné prostriedky EÚ[6].

Ilustrácia 4 | Príklady zdrojov doplnkového financovania

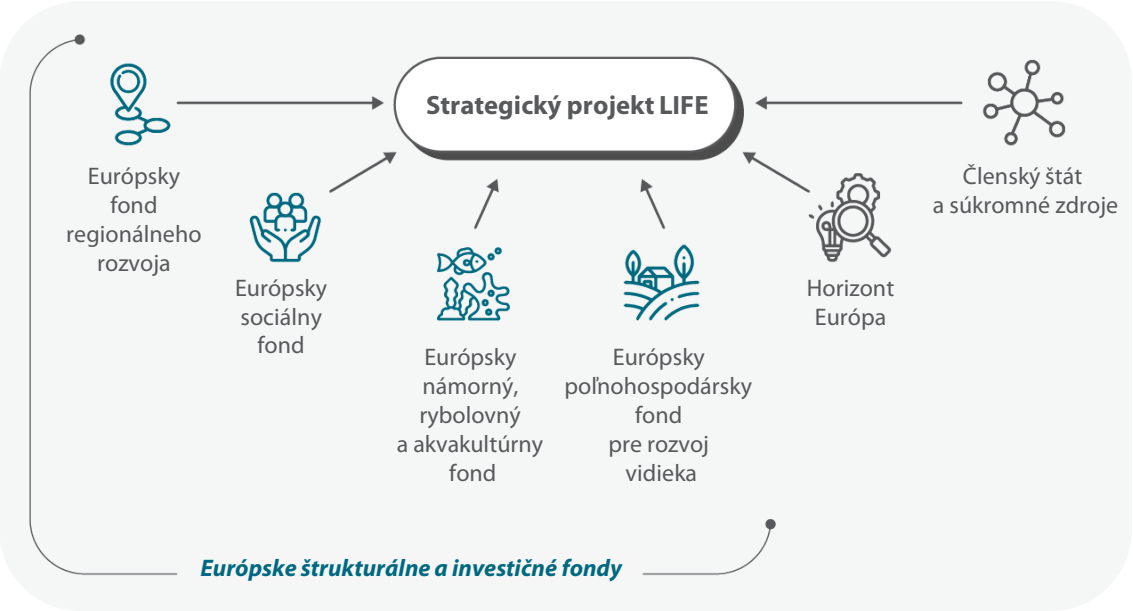

Zdroj: EDA na základe informácií Komisie.

---

[3] Európska komisia, CINEA, *LIFE Integrated Projects*, 2022, s. 1.

[4] Tamže.

[5] Európska komisia (2021), *Integrated projects*.

[6] Odôvodnenia 26 až 28 nariadenia (EÚ) č. 1293/2013.

Ciele a rozsah auditu a audítorský prístup

11 Komisia propaguje strategické projekty programu LIFE v členských štátoch ako spôsob, ktorý uľahčuje vykonávanie ich plánov a stratégií v oblasti životného prostredia a klímy. Konkrétne sme preskúmali:

- či Komisia navrhla rámec EÚ pre strategické projekty programu LIFE tak, aby účinne prispieval k plneniu cieľov EÚ v oblasti životného prostredia a klímy,
- či strategické projekty doteraz dosiahli svoje konkrétne stanovené ciele.

12 Posúdili sme, či bola koncepcia strategických projektov založená na určených potrebách programu LIFE a potrebách členských štátov a či je teda vhodná na daný účel. Následne sme preskúmali, do akej miery sú strategické projekty urýchľujúcim činiteľom. Zamerali sme sa pri tom na oblasti, ako je ich prínos pre podporu stratégií členských štátov, koordináciu zainteresovaných strán, budovanie kapacít, šírenie poznatkov, reprodukciu výsledkov a mobilizáciu dodatočných finančných prostriedkov.

13 Táto správa sa týka programového obdobia 2014 – 2020 aj 2021 – 2027. Uskutočnili sme rozhovory so zamestnancami Komisie a agentúry CINEA a navštívili Španielsko, Poľsko a Fínsko, aby sme tieto témy prediskutovali s koordinátormi projektov a zástupcami národných kontaktných miest pre program LIFE. Preskúmali sme príslušnú dokumentáciu vrátane nariadení o programe LIFE, posúdení vplyvu, *ex post* hodnotení, viacročných pracovných programov, výziev na predkladanie návrhov a projektových spisov (***ilustrácia 3***).

14 Z celkového počtu 95 strategických projektov financovaných z programu LIFE do apríla 2025 sme do vzorky na audit vybrali 22 projektov. Podrobne sme preskúmali 12 projektov – štyri z každého z troch vybraných členských štátov. Vo všetkých prípadoch tri projekty pochádzali z programového obdobia 2014 – 2020 a boli vybrané tak, aby sa zaistila vyvážená vzorka podľa podprogramov LIFE (príroda/životné prostredie/klíma), úrovne stratégie (národná/regionálna/miestna) a pripravenosti na vykonávanie. Štvrtý projekt bol v každej krajine vybraný z obdobia 2021 – 2027. V iných členských štátoch sme vykonali administratívnu previerku ďalších desiatich strategických projektov, ktoré mali byť dokončené koncom roka 2024.

15 Kvalitu stratégií, ktoré boli základom 22 projektov vo vzorke, sme neposudzovali. Hľadali sme však dôkazy o tom, že Komisia a agentúra CINEA pri overovaní primeranosti financovania pre projekty z programu LIFE skontrolovali relevantnosť a kvalitu stratégií.

Príloha II – Prehľad 22 strategických projektov programu LIFE v našej kontrolovanej vzorke

Vysvetlivky: ✓ *áno* ✗ *nie* ◌ *údaje nie sú k dispozícii* = *koordinátor* ● *partner* ≠ *ani jedno* ● *v plnej miere* ◐ *čiastočne*

		Základné informácie		Výber	Strategický projekt programu LIFE a príslušná stratégia				Mobilizácia financovania		Realizácia	
		Obdobie realizácie (roky)	Príspevok EÚ *(mil. EUR)*	Známy problém v čase hodnotenia?	Počet partnerov	Oblasť stratégie	Úloha subjektu zodpovedného za vykonávanie stratégie	Vykonanie príslušnej stratégie úplne alebo čiastočne?	Len investície stimulované priamo projektom?	Bez financovania poskytnutého pred schválením projektu?	Používali sa celoúnijné platformy?	Dátum ukončenia projektu nezmenený?
KONTROLOVANÉ PODROBNE	1	10	13	✓	13	príroda	=	●	✓	✓	✗	✗
	2	9	7	✗	7	voda	=	◐	✓	✗	✗	✓
	3	8	9	✗	6	adaptácia na zmenu klímy	=	●	✗	✗	✓	✓
	4	10	10	✓	69	ovzdušie	=	●	✗	✗	✗	✗
	5	10	10	✓	24	adaptácia na zmenu klímy	=	●	✗	✓	✗	✓
	6	6	10	✓	84	ovzdušie	=	●	✗	✓	✗	✓
	7	7	12	✗	30	príroda	●	◐	✗	✗	✗	✓
	8	7	11	✗	23	odpad	≠	◐	✗	✗	✓	✓
	9	6	9	✗	22	zmiernenie zmeny klímy	≠	◐	✗	✗	✗	✓
	10	8	11	✗	28	adaptácia na zmenu klímy	●	◐	◌	✗	✗	✓
	11	10	14	✓	69	ovzdušie	=	●	◌	✗	✗	✓
	12	7	12	✗	54	zmiernenie zmeny klímy	●	●	◌	✗	✗	✓
ADMINISTRATÍVNA PREVIERKA	13	6	11	✗	22	príroda	=	◐	◌	✗	◌	✓
	14	7	11	✗	7	príroda	●	◐	◌	✗	◌	✓
	15	9	12	✓	5	voda	=	◐	◌	✓	◌	✗
	16	6	7	✗	2	adaptácia na zmenu klímy	=	◐	◌	✗	◌	✓
	17	7	10	✓	32	odpad	=	●	◌	✗	◌	✗
	18	6	10	✗	6	zmiernenie zmeny klímy a adaptácii na ňu	=	◐	◌	✗	◌	✓
	19	8	10	✗	7	príroda	=	●	◌	✓	◌	✓
	20	9	10	✓	18	ovzdušie	=	◐	◌	✗	◌	✗
	21	7	8	✗	10	zmiernenie zmeny klímy a adaptácii na ňu	=	◐	◌	✗	◌	✓
	22	7	10	✓	7	ovzdušie	=	◐	◌	✗	◌	✗

Zdroj: EDA.

Skratky

Skratka	Vymedzenie/vysvetlenie
CINEA	Európska výkonná agentúra pre klímu, infraštruktúru a životné prostredie

Glosár

Termín	Vymedzenie/vysvetlenie
Biodiverzita	Rozmanitosť živých organizmov v rámci jednotlivých druhov, medzi druhmi a medzi ekosystémami v určitom prostredí.
Budovanie kapacít	Proces zlepšovania a budovania spôsobilostí, zručností a zdrojov jednotlivcov a organizácií na dosiahnutie cieľov.
Európske štrukturálne a investičné fondy	Päť hlavných fondov EÚ, ktoré spoločne podporovali hospodársky rozvoj v EÚ v období 2014 – 2020: Európsky fond regionálneho rozvoja, Európsky sociálny fond, Kohézny fond, Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka a Európsky námorný a rybársky fond.
Európsky fond regionálneho rozvoja	Fond EÚ určený na posilňovanie hospodárskej a sociálnej súdržnosti v EÚ financovaním investícií na zníženie nerovnováh medzi regiónmi.
Európsky námorný, rybolovný a akvakultúrny fond	Fond EÚ na podporu spoločnej rybárskej a námornej politiky EÚ a programu EÚ pre medzinárodnú správu oceánov.
Európsky sociálny fond	Fond EÚ na vytváranie vzdelávacích a pracovných príležitostí a zlepšovanie situácie ľudí ohrozených chudobou. Nahradil ho Európsky sociálny fond plus.
Horizont Európa	Program EÚ na financovanie výskumu a inovácií v období 2021 – 2027.
Koordinátor strategického projektu	Subjekt dohliadajúci na všetky aspekty riadenia strategického projektu programu LIFE vrátane plánovania, realizácie, monitorovania a podávania správ.
LIFE	Finančný nástroj na podporu vykonávania politiky EÚ v oblasti životného prostredia a klímy prostredníctvom spolufinancovania projektov v členských štátoch.
Obehové hospodárstvo	Hospodársky systém založený na opätovnom používaní, spoločnom využívaní, oprave, modernizácii, repasovaní a recyklácii materiálov s cieľom minimalizovať využívanie zdrojov, odpad a emisie.
Opatrenia v oblasti klímy	Opatrenia na riešenie zmeny klímy a jej vplyvu.
Plán na obdobie po ukončení programu LIFE	Plán vypracovaný koordinátorom strategického projektu programu LIFE, ktorý má zabezpečiť, aby prínosy projektu pokračovali aj po skončení počiatočného obdobia financovania.
Postup v prípade nesplnenia povinnosti	Postup, ktorým Komisia podniká v rôznych fázach kroky proti členskému štátu EÚ, ktorý si neplní povinnosti stanovené v právnych predpisoch EÚ.
Posúdenie vplyvu	Analýza pravdepodobných (*ex ante*) alebo skutočných (*ex post*) účinkov iniciatívy alebo iného opatrenia politiky.
Riadiaci orgán	Národný, regionálny alebo miestny (verejný alebo súkromný) orgán, ktorý členský štát poveril riadením programu financovaného z prostriedkov EÚ.

Strategický projekt programu LIFE	Rozsiahly projekt čiastočne financovaný z programu LIFE, ktorým sa vykonáva národná alebo únijná stratégia alebo akčný plán v oblasti životného prostredia alebo klímy.
Vyhlásenie o výkonnosti programov	Príloha k výročnej správe Komisie o riadení a výkonnosti obsahujúca prehľad implementácie a výkonnosti všetkých výdavkových programov EÚ zavedených na obdobie 2021 – 2027.
Zmena klímy	Zmeny klímy na Zemi, ktoré majú za následok nové dlhodobé poveternostné podmienky.

Odpovede Komisie

https://www.eca.europa.eu/sk/publications/SR-2025-25

Harmonogram

https://www.eca.europa.eu/sk/publications/SR-2025-25

Audítorský tím

V osobitných správach EDA sa predkladajú výsledky jeho auditov, ktoré sa týkajú politík a programov EÚ alebo tém riadenia súvisiacich s konkrétnymi rozpočtovými oblasťami EDA vyberá a navrhuje tieto audítorské úlohy tak, aby mali maximálny vplyv, pričom sa zohľadňujú riziká z hľadiska výkonnosti či zhody, výška súvisiacich príjmov alebo výdavkov, budúci vývoj a politický a verejný záujem.

Tento audit výkonnosti uskutočnila audítorská komora I – Udržateľné využívanie prírodných zdrojov, ktorej predsedá členka EDA Joëlle Elvinger. Audit viedla členka EDA Joëlle Elvinger, podporu jej poskytla vedúca kabinetu Ildikó Preiss, atašé kabinetu Paolo Pesce, hlavní manažéri Emmanuel Rauch a Ramona Bortnowschi, vedúci úlohy Milan Šmíd, audítorky Angelika Zych, Magdeline Owusu Agyemang, Asimina Petri a audítor Rogelio Abarquero Grossi. Jazykovú podporu poskytli Thomas Everett, Tanja Tschurtschenthaler a Tomasz Surdykowski. Dunja Weibel poskytla grafickú podporu.

Zľava doprava: Tomasz Surdykowski, Magdeline Owusu Agyemang, Asimina Petri, Ildikó Preiss, Dunja Weibel, Milan Šmíd, Emmanuel Rauch, Joëlle Elvinger, Paolo Pesce, Angelika Zych, Thomas Everett a Tanja Tschurtschenthaler.

AUTORSKÉ PRÁVA

© Európska únia, 2025

Politika týkajúca sa opakovaného použitia materiálov Európskeho dvora audítorov (EDA) je stanovená v rozhodnutí EDA č. 6/2019 o politike otvoreného prístupu a opakovanom použití dokumentov.

Pokiaľ sa nestanovuje inak (napr. v osobitnom upozornení o autorských právach), obsah materiálov EDA vo vlastníctve EÚ podlieha licencii *Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)*. Vo všeobecnosti je preto opakované použitie povolené pod podmienkou, že sa náležite uvedie zdroj a označia prípadné zmeny. Tí, ktorí opakovane používajú obsah EDA, nesmú skresliť pôvodný význam alebo odkaz. EDA nenesie zodpovednosť za žiadne dôsledky opakovaného použitia.

V prípade, že konkrétny materiál zobrazuje alebo opisuje identifikovateľné súkromné osoby, napr. fotografie zamestnancov EDA, alebo ak obsahuje prácu tretej strany, je potrebné získať dodatočné povolenie.

Ak je tento súhlas udelený, ruší a nahrádza sa ním uvedené všeobecné povolenie a jasne sa vymedzí každé prípadné obmedzenie týkajúce sa použitia.

V prípade použitia či šírenia obsahu materiálov, ktoré EÚ nevlastní, je potrebné žiadať povolenie priamo od držiteľov autorských práv.

Fotografia na titulnej strane: © Simon Dannhauer/stock.adobe.com.

Ilustrácia 5, ilustrácia 2 v prílohe I, ilustrácia 4 v prílohe I – ikony: tieto ilustrácie boli vytvorená pomocou zdrojov z platformy Flaticon.com. © Freepik Company S.L. Všetky práva vyhradené.

Ilustrácia 3 v prílohe I – ikony v zelených kruhoch: táto ilustrácia bola vytvorená pomocou zdrojov z platformy Flaticon.com. © Freepik Company S.L. Všetky práva vyhradené.

Politika EDA týkajúca sa opakovaného použitia materiálov sa nevzťahuje na softvér ani dokumenty, ktoré podliehajú právam priemyselného vlastníctva, ako sú patenty, ochranné známky, zapísané dizajny, logá a názvy.

Webové sídla inštitúcií Európskej únie v rámci domény europa.eu obsahujú odkazy na sídla tretích strán. Keďže sú mimo kontroly EDA, odporúčame vám oboznámiť sa s ich politikami ochrany osobných údajov a autorských práv.

Použitie loga EDA

Logo EDA sa nesmie použiť bez predchádzajúceho súhlasu Európskeho dvora audítorov.

HTML	ISBN 978-92-849-6136-8	ISSN 1977-5776	doi:10.2865/2679666	QJ-01-25-059-SK-Q
PDF	ISBN 978-92-849-6137-5	ISSN 1977-5776	doi:10.2865/9253442	QJ-01-25-059-SK-N

AKO CITOVAŤ

Európsky dvor audítorov, osobitná správa 25/2025: Strategické projekty programu LIFE – Premosťujú stratégiu s vykonávaním, ich vplyv však nie je úplne jasný, Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2025.

Program LIFE bol zriadený s cieľom riešiť rôzne environmentálne a klimatické výzvy, ktorým čelí EÚ, vrátane znečistenia ovzdušia a vody, straty biodiverzity a zmeny klímy. Strategické projekty programu LIFE slúžia na podporu členských štátov pri vykonávaní stratégií na riešenie týchto výziev. V rámci nášho auditu sme posudzovali, či boli tieto projekty navrhnuté tak, aby splnili svoje ciele, a ako to prebiehalo v praxi. Zistili sme, že strategické projekty programu LIFE podporujú spoluprácu a priťahujú dodatočné financovanie, ale v stanovovaní prioritných potrieb, monitorovaní a šírení výsledkov sú nedostatky. Okrem toho často nie je jasné, aký vplyv majú výsledky projektov a nakoľko sú udržateľné. Odporúčame jasnejšie kritériá pri výbere projektov, lepšie usmernenia, intenzívnejšiu výmenu osvedčených postupov a spoľahlivejšie plány ako zabezpečiť, aby výsledky pretrvali aj po skončení obdobia financovania.

Osobitná správa EDA podľa článku 287 ods. 4 druhého pododseku ZFEÚ.

EURÓPSKY DVOR AUDÍTOROV

Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie

EURÓPSKY DVOR AUDÍTOROV
12, rue Alcide De Gasperi
1615 Luxembourg
LUXEMBOURG

Tel. +352 4398-1

Otázky: eca.europa.eu/sk/contact
Webová stránka: eca.europa.eu
Sociálne siete: @EUauditors